

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра методики та практики викладання іноземної мови

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної
роботи
Олександр ГОЛОВКО

“ _____ ” _____ 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВСТУП ДО ФАХУ (ФІЛОЛОГІЯ)

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

галузь знань 03 – гуманітарні науки

спеціальність 035 – філологія

освітня програма англійська мова та література і переклад та друга іноземна мова, німецька мова та література і переклад та англійська мова, переклад (китайська та англійська мови),

спеціалізація

035.041 германські мови та літератури (переклад включно) перша – англійська,

035.043 германські мови та літератури (переклад включно) перша – німецька

035.065 східні мови та літератури (переклад включно) перша – китайська

вид дисципліни обов’язкова

факультет іноземних мов

2022 / 2023 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету іноземних мов Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

“26 ”__серпня__ 2022 року, протокол № 8

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: ШЕВЧЕНКО Ірина Семенівна,
докт. філол. наук, професор, професор кафедри методики та практики викладання іноземної мови

Програму схвалено на засіданні кафедри методики та практики викладання іноземної мови

Протокол від “26 ”__серпня__ 2022 року, № 10

Завідувач кафедри методики та практики викладання іноземної мови
Анастасія ПТУШКА

Програму погоджено з гарантами освітньої (професійної/наукової) програми (керівником проектної групи) Англійська мова та література і переклад та друга іноземна мова, Німецька мова та література і переклад та англійська мова, Переклад (китайська та англійська мови),

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми (керівником проектної групи) Англійська мова та література і переклад та друга іноземна мова
_____ Людмила СОЛОЩУК
(підпис) (прізвище та ініціали)

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми (керівником проектної групи) Німецька мова та література і переклад та англійська мова

_____ Олеся МАЛАЯ
(підпис) (прізвище та ініціали)

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми (керівником проектної групи) Переклад (китайська та англійська мови)

_____ Юлія ЛАХМОТОВА
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету іноземних мов

Протокол від “26”__серпня__ 2022 року, № 5

Голова науково-методичної комісії факультету іноземних мов

_____ Анна КОТОВА
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни “Вступ до фаху (філологія)” складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки бакалаврів, напряму «філологія», спеціальності «035 філологія», освітня програма – англійська мова та література і переклад та друга іноземна мова, німецька мова та література і переклад та англійська мова, переклад (китайська та англійська мови)

Спеціалізації 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська; 035.043 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька; 035.065 Східні мови та літератури (переклад включно), перша – китайська.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни: створення теоретичного підґрунтя для розуміння фундаментальних понять системи й структури мови на матеріалі слов'янських, германських, романських, східних мов. Зокрема, курс ознайомлює студентів з основами фонетики, лексикології, граматики, з принципами мовознавства як науки, з походженням та історичним розвитком мови, її генеалогічною та типологічною класифікаціями, з проблемами сутності та функціонування мови, її системи та структури, з відношенням мови й суспільства, мови й мислення, а також з розвитком письма, графіки, орфографії. Курс тісно пов'язаний із циклом інших теоретичних лінгвістичних дисциплін (порівняльна лексикологія, порівняльна стилістика, порівняльна граматика, лінгвокраїнознавство, вступ до перекладознавства, вступ до літературознавства), адже інтегровані компетентності бакалавра потребують не тільки високого практичного рівня мовної підготовки, а й поглиблених знань стосовно загальних закономірностей функціонування мовної системи.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни: надати студентам можливість розуміння базових принципів мови як системи й структури на матеріалі різних європейських мов за у порівнянні з рідною мовою; систематизація та поглиблення наявних знань із фонетики, лексикології, фразеології, граматики, словотвору; ознайомлення із найважливішими темами курсу загального мовознавства (сутність мови та її основні функції, співвідношення мови й мислення, знакова природа мови, її походження та закономірності історичного розвитку, форми існування та різновиди, класифікація мов світу на основі їхньої спорідненості та морфологічної будови тощо); поясненні базових лінгвістичних понять і термінів.

1.3. Кількість кредитів:

форма навчання: 3,0

Заочна

1.4. Загальна кількість годин:

Заочна форма навчання: 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни
Обов'язкова дисципліна
Денна форма навчання
Рік підготовки
1-й
Семестр
1
Лекції
6 год.
Практичні, семінарські заняття
4
Лабораторні заняття
–
Самостійна робота
80 год.
Індивідуальні завдання
–

1.6. Заплановані результати навчання

А) Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати задачі і проблеми в галузі філології (лінгвістики та перекладу) під час виконання професійної діяльності або навчання, що передбачає вдале обґрунтування власних висновків, а також застосування положень і методів відповідної науки і характеризується певною невизначеністю умов.

Б) Загальні компетентності:

ЗК4. Здатність вільно спілкуватися державною мовою (усно і письмово).

ЗК11. Здатність об'єктивно оцінювати свої індивідуальні психологічні особливості.

В) Фахові компетентності:

ФК2. Здатність формувати судження про значення і сутність своєї професійної діяльності з урахуванням соціальних, професійних і етичних позицій.

ФК6. Здатність професійно застосовувати накопичені знання з порівняльного дослідження англійської й української мов, вільно й ефективно оперувати спеціальною (мовознавчою, літературознавчою, перекладознавчою) термінологією для розв'язання професійних завдань. Здатність структурувати та оформляти результати дослідження згідно з вимогами до кваліфікаційних робіт у галузі лінгвістики, перекладу, методики викладання іноземних мов.

ФК7. Здатність працювати з художніми та літературними текстами, а також текстами офіційно-ділової і вузькогалузевої спрямованості, Здатність вільно користуватися спеціальною термінологією.

ФК13. Здатність володіти загальноприйнятими нормами поведінки і моралі у міжособистісних та професійних стосунках і створення умов для їх дотримання під час процесу викладання, ведення ділових переговорів, укладанні угод, тощо.

ФК15. Здатність використовувати цифрові технології в освітньому процесі та перекладацькій діяльності, планувати, організовувати та проводити заняття з англійської та другої іноземної мови, а також оцінювати навчальні досягнення учнів.

Згідно з вимогами стандарту вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 03 Гуманітарні науки, спеціальність 035 Філологія, студенти повинні досягти таких програмних результатів навчання:

ПРН1. Використовувати українську та іноземні мови в усному та письмовому професійному спілкуванні, а також для організації ефективної міжкультурної комунікації; правильно використовувати систему мовних та мовленнєвих норм та правильно обирати комунікативну поведінку – таку, яка є адекватною ситуації спілкування.

ПРН2. Здійснювати пошук і використання інформації, необхідної для ефективного виконання професійних завдань, професійного і особистісного розвитку: добирати інформацію з різних джерел, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати, презентувати результати досліджень державною та іноземною мовами

ПРН3. Володіти основними традиційними і сучасними методами і засобами отримання, зберігання, переробки інформації; працювати з комп'ютером як засобом управління інформацією; працювати з інформацією в глобальних комп'ютерних мережах.

ПРН7. Володіти соціокультурною компетенцією, що передбачає знання національно-культурних особливостей соціальної і мовної поведінки носіїв мови: їх звичаїв, етикету, соціальних стереотипів, історії та культури, а також способів користування цими знаннями в процесі спілкування.

ПРН9. Знати мову, її зміст, структуру та функціонування, а також мовні норми, в тому числі орфографічні і пунктуаційні, використовувати ці знання для висловлювання власної думки в усній і письмовій формах; вільно орієнтуватися в лінгвістичних та перекладацьких концепціях.

ПРН11. Використовувати державну та іноземні мови, що вивчаються, в усній та письмовій формах, у жанрово-стильових різновидах і регістрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному) для розв'язання комунікативних завдань у різних сферах життя.

ПРН12. Збирати, аналізувати та демонструвати знання основних положень і концепцій в області теорії і практики іноземних мов, теорії комунікації, філологічного аналізу та інтерпретації тексту.

РН14. Планувати і здійснювати на належному рівні дослідження в галузі філології; аналізувати навчальну діяльність учнів, застосовувати сучасні методи викладання англійської мови та другої іноземної мови.

ПРН15. Дотримуватися правил академічної доброчесності, етичних та моральних принципів, що сприяють ефективному міжмовному та міжкультурному спілкуванню.

ПРН 16. Організовувати конструктивне спілкування з учнями; застосовувати прийоми організації виховного впливу на учнів; розвивати інтерес учнів до змісту навчального матеріалу; планувати заняття згідно дидактичної мети.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Мова: система і структура

Тема 1. Філологія як фах: сутність, різновиди, професії та сфери професійної діяльності філолога. Філологія як напрям пізнавальної діяльності людини та її зв'язок з іншими науками.

Сутність мови: погляди на природу мови, мова як суспільне явище, основні соціальні функції мови. Функції мови у суспільстві. Мова і мовлення: сучасне розуміння понять, історія виділення, особливості.

Тема 2. Фонетика і фонологія.

Тема 3. Лексикологія. Слово як основна одиниця мови. Співвідношення слова й поняття. Словниковий склад мови.

Тема 4. Матеріальна структура слова. Поняття морфеми. Класифікація морфем (кореневі та службові). Афікси. Основа слова. Словотвір. Основні поняття словотвору.

Тема 5. Граматика. Лексичне та граматичне значення слова. Поняття граматики та її одиниці. Граматичні категорії. Лексико-граматичні категорії. Морфологія. Морфологічна (типологічна) класифікація мов світу. Граматична форма слова. Синтаксис. Словосполучення. Речення як основна одиниця синтаксису.

Тема 6. Мовна спорідненість та генеалогічна класифікація мов світу. Етапи становлення мов слов'янської, германської, романської груп.

Еволюція писемності, графіки, офрографії.

Тема 2.2. Мова у синхронічному вимірі.

Мова як суспільно-культурне і когнітивне явище. Онтологія мови, етапи засвоєння мови людиною.

Мова у поліетнічному суспільстві. Білінгвізм і діглосія. Мовна особистість та її ролі у комунікації.

Мовні права особистості і мовна політика у країнах світу.

Національно-культурна специфіка мовленнєвої поведінки.

Мова як діяльність. Прагмалінгвістика. Дискурс. Стратегії і тактики дискурсу.

Мова і психологія. Мовна концептуалізація і категоризація знань.
Нейролінгвістика і когнітивна лінгвістика.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	Денна форма (дистанційна)			
	Усього	у тому числі		
л		сем	сп	
1	2	3	4	5
Розділ 1				
Тема 1.	14	1		13
Тема 2.	14	1		13
Тема.3.	15	1	1	13
Тема 4.	15	1	1	13
Тема 5.	15	1	1	13
Тема 6.	17	1	1	15
Усього годин	90	6	4	80

4. Теми лекційних і практичних занять

Тема №	Назва теми	Кількість годин	
		лекцій	Практичних
1.	Філологія як фах: сутність, різновиди, професії та сфери професійної діяльності філолога. Природа, сутність, функції мови. Система та структура мови. Мова і мовлення, науки про них. Мова як знакова система.	1	-
2	Фонетика: предмет, одиниці, методи. Мовленнєвий апарат людини. Класифікація звуків мови. Історичні й функціональні зміни фонем.	1	-
3	Словниковий склад мови. Етимологія. Шари лексики. Лексичні запозичення. Фразеологія.	1	1
4	Матеріальна структура слова. Поняття морфеми. Класифікація морфем (кореневі та службові). Афікси. Основа слова. Словотвір. Основні поняття словотвору. Ознайомитись з принципами українського словотвору порівняно із мовою, що вивчається.	1	1
5	Морфологія. Матеріальна структура слова. Типи морфем. Словотвір. Граматичне значення та його матеріальне вираження. Граматичні категорії. Граматична форма. Частини мови та їх класифікація. Категорії	1	1

	іменника, Морфологічна класифікація мов світу. Синтаксис. Підрядний та сурядний тип зв'язку. Словосполучення. Речення та його категорії. Актуальне членування речення		
6	Генеалогічна класифікація мов світу. Мова: походження та історичний розвиток європейських мов. Письмо і його розвиток.	1	1
	Разом	6	4

5. Самостійна робота

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість	
		годин	денна
1	Тема 1. Системи мови і мовлення, науки, які їх вивчають. Відомі філологи Харкова і України	13	
2	Тема 2. Розглянути основні відмінності української та іншомовної фонетичної системи (іноземної мови, яка вивчається)	13	
3	Тема 3. Розглянути основні відмінності української та іншомовної лексичної системи (іноземної мови, яка вивчається)	13	
4	Матеріальна структура слова. Поняття морфеми. Класифікація морфем (кореневі та службові). Афікси. Основа слова. Словотвір. Основні поняття словотвору. Ознайомитись з принципами українського словотвору порівняно із мовою, що вивчається.	13	
5	Морфологія. Матеріальна структура слова. Типи морфем. Словотвір. Граматичне значення та його матеріальне вираження. Граматичні категорії. Граматична форма. Частина мови та їх класифікація. Категорії іменника, Морфологічна класифікація мов світу. Синтаксис. Підрядний та сурядний тип зв'язку. Словосполучення. Речення та його категорії. Актуальне членування речення	13	
6	Генеалогічна класифікація мов світу. Письмо і його розвиток. Класифікація мов, носії яких проживають на території України	15	
	Разом:	80	

6. Індивідуальні завдання

Не передбачено програмою

7. Методи навчання

1. Комунікативний метод (мозковий штурм, інтерактивна лекція)
2. Викладання з підтримкою (scaffolding) – демонстрація з Power Point
3. Робота з підручником, електронним конспектом лекцій
4. Аудіометод, відеометод
5. Метод самоконтролю.

8. Методи контролю

1. Метод **проміжного письмового** контролю: контроль знань за темами на практичних заняттях (множинний вибір, обсяг – 30 запитань. Час виконання – 15 хвилин.
2. Метод розробки **самостійного проєкту**: класифікацій мов України - генеалогічна та морфологічна.
3. **Залікова письмова робота** – тест у формі множинного вибору. Обсяг – 40 запитань, на кожне 3 відповіді до вибору. Час виконання – 20 хвилин.

9. Схема нарахування балів

Види навчальної діяльності			Сума балів
Поточне тестування та самостійна робота		Підсумковий семестровий контроль (залік)	
Проміжна письмова робота 30 балів	Проєкт: класифікації мов України 30 балів	40 балів	100 балів

Критерії оцінювання та бали:

Оцінювання складається з двох компонентів: робота в семестрі (60 балів); залік (40 балів).

Робота в семестрі. Студент отримує бали за проміжний письмовий тест (30 балів) та за проєкт (30 балів).

Критерії оцінювання:

Бали за контрольну роботу студента упродовж семестру нараховуються відповідно до результатів формалізованого тесту – обрання однієї правильної відповіді із трьох:

- Правильних відповідей 27- 30 – 30 балів;
- Правильних відповідей 24 – 26 – 27 балів;
- Правильних відповідей 21 – 25 – 24 балів;
- Правильних відповідей 18 – 20 – 19 балів;
- Правильних відповідей 15 – 17 – 15 балів;
- Правильних відповідей 10 - 14 – 10 балів;
- Правильних відповідей 5 - 9 – 6 балів;
- Правильних відповідей 0 – 5 – 3 балів.

Бали за проєкт на тему «Генеалогічна і морфологічна класифікації мов України»

Проєкт відповідно до обраної теми курсу у письмовій формі – 20 балів (за умов самостійності та повноти висвітлення питання), а саме:

Аспект	Кількість балів
Генеалогічна класифікація – повний і вірний перелік	5
Графічно позначені мертві мови (у генеалогічній класифікації мов)	2
Морфологічна класифікація – повний і вірний перелік	5
Вірне оформлення карти мов України (для 14 сучасних найбільш чисельних мов)	5
Загалом	20

При порушенні академічної доброчесності письмова робота не зараховується.

Письмова залікова робота.

1. Параметри оцінювання письмових залікових робіт

Тест з теоретичних питань (множинний вибір)		
Кількість питань	Кількість виборів на кожне питання	Час на виконання
40	3	20 хвилин

Г. Бали за підсумкову контрольну роботу студента нараховуються відповідно до результатів формалізованого тесту – обрання однієї правильної відповіді із трьох.

(максимальна кількість балів – 40, мінімальна - 20)

Правильних відповідей 90 – 100% – 40 балів;

Правильних відповідей 80 – 90% – 36 балів;

Правильних відповідей 70 – 80% – 32 балів;

Правильних відповідей 60 – 70% – 28 балів;

Правильних відповідей 50 – 60% – 24 балів;

Правильних відповідей 40 – 50% – 20 балів.

Студент, що набрав менше 20 балів, не одержує заліку / іспиту і повинен переписати підсумковий тест у термін, встановлений деканатом.

Загальна залікова оцінка встановлюється як сума значень А, Б, В, Г.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсової роботи, практики	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

10. Рекомендоване методичне забезпечення

Основна література

- Голубовська І.О. (Ред.) Вступ до мовознавства: Підручник. Київ: Академія, 2016. 318 с.
- Карпенко Ю. О. Вступ до мовознавства : Підручник. 2-е вид., перероб. та доп. Київ і Одеса : Либідь, 1991. 278 с.
- Кочерган М. П. Вступ до мовознавства : Підручник. Київ:: ВЦ «Академія», 2008. 368 с. (Альма-матер).
- Бевзенко С. П. Вступ до мовознавства : Короткий нарис : Навч. посіб. Київ:: Вища шк., 2006. 143 с. : іл.
- Донець Л. С., Мацько Л.І. Вступ до мовознавства : Практикум : Навчальний посібник для вузів. Київ:: Вища шк., 1989. 183 с.
- Монжалеї Т. Вступ до мовознавства. Навчальний посібник. Київ: Університетська книга, 2016. 184 с.
- Семчинський С. В. Загальне мовознавство. Київ, 1988
- Шевченко І. С. Основы теории языковой коммуникации: Учебн. пособие. Рекомендовано МОНУ / Харків. гуманіт. ін-т «Народна українська академія». Харків, 2008. 168 с.

Допоміжна література

- Бацевич Ф. Основы коммуникативной лингвистики: Підручник. Київ: Академія, 2004. 344 с.
- Ганич Д. І. . Олійник С.І. Словник лінгвістичних термінів. Київ: Вища шк., 1985. 360 с.
- Донець П.Н. Основы общей теории межкультурной коммуникации. Харьков, 2001. 450 с.
- Русанівський В. М. Мова в нашому житті / В. М. Русанівський. Київ: Наук. Думка, 1989. 112 с.
- Силка А., Брага І., Дорошенко Л. Від звука до тексту. Аналіз мовних одиниць різних рівнів. Навчальний посібник. Київ: Університетська книга, 2019. 348 с.

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

- Лінгвістичний портал MOVA.info. Доступ <http://www.mova.info/>
- Український мовно-інформаційний фонд .Доступ <http://www.ulif.org.ua>
- World Lecture Hall: <http://www.utexas/edu:80/world/lecture/>